د کفر شرعي حقیقت او مهم ضوابط

لیکوال : علي بن عبدالعزیز الشبل

ژباړن : لقمان حکیم حکمت

د ژباړن سريزه

الحمدلله وحده، والصلاة والسلام على من لا نبي بعده، وبعد:

د تکفير مسئله نن سبا نهايت زيات اوج ته رسيدلې ده، دا مسئله نه جذبات غواړي او نه هم په جوش بنا ده، علمي مسله ده بايد په اسلامي اصولو او صحيحو دليلونو ودانه کړی شي.

بندګان او ټوله نړې چونکه د الله پاک ده، د بنده د تکفير حق هم د الله تعالى او د هغه رسول کريم ﷺ سره دی، نه څوک د چا په خوله کافر کيږي او نه پرې مسلمانيږي.

تکفير شروط لري، ضوابط او قانون لري، په دې خاطر چې د مسلمانانو ښېې پکې ونه ښوئيږي، دا رساله که څه هم د حجم له نګاه نه وړه ده خو ولې له علمي انداز ښخه ډکه ده، شايد هغه خلک چې د دې موضوع اړوند مهم نقاط غواړي په دې يې ښه خروب شي.

په پای کې له الله ښخه سوال کوم چې زما دا عمل په خپل دربار کې قبول کړي، او په دنيا او اخرت کې راته پرې نېکې بدلې را کړي.

وصلى الله على نبيه محمد وعلى اله و اصحابه اجمعين

لقمان حکيم حکمت

٢٠١٥ / ٠٨ / ٠٩

د ليکوال سريزه

الحمدالله نحمده ونستعينه ونستغفره ونعوذ بالله من شرور أنفسنا ومن سيئات أعمالنا من يهديه الله فلا مضل له ومن يضلل فلا هادي له وأشهد أن لا اله الا الله وحده لاشريک له ، واشهد أن محمدا عبده ورسوله ، صلي الله عليه وعلي آله وصحبه وسلم تسليما کثيرا.

امابعد:

دا څه کلمات دي چې ځينو دوستانو يي په خپرني او نشرو اشاعت وهڅولم ، شايد الله پاک پري لوستونکو ، خپرونکو ، او اوريدونکو ته نفعه او فائده ورسوي ، دغه څو کلمات پداسې مهم او اړين ترينو خبرو مشتمل دي چې ستونزومن اثر او سخت دريز مسلک او تګلاره لري دغه کلمات د [د کفر شرعي حقيقت او د مهم ضوابط] څخه عبارت دي ، د دې مسئلي پيژندل ، د دې مسئلې خيال او مراعات ساتل ، په دې مسئله کې سوچ او فکر کول د مسلمان انسان لازمي کار او واجبي دنده ده .

وړاندې له دې چې زه دغه مسئله په غور سره وڅيړم ورڅخه مخکې د ايمان په هکله مختصر او لنډ تمهيد ږدم چې د اهل السنت والجماعت او د هغوی د مخالفينو په اند ايمان څه معنی لري ؟

امام ابن تيميه رحمه الله [۱] د (عقيدة الواسطيه) په متن کې د اهل السنت والجماعت په اند د ايمان په هکله داسې وايي : اهل السنت والجماعت[۲] د ايمان او د دين په نومونو کې د خوارجو[۳] او د مرجئو[٤] او جهميو[٥]و تر منځ دي.

✷ د اهل السنت والجماعت په وړاندې ايمان د ژبې له وينا (اقرار) او د بدني غړو (ارکانو او اعضاء) له عمل او د زړه له تصديق څخه عبارت دی ، چې د الله پاک

---

(۱) خپل نوم يې احمد د پلار نوم يې عبدالحليم او د نيکه نوم يې عبدالسلام دی ، د دوشنبې په ورځ د ربيع الاول په لسم (٦٦١ هـ) کې پيدا او د (٦٧) کالو په عمر کې په جېل کې وفات دی ، په اوه کلنۍ کې د پلار په ملتيا دمشق ته د تتار له کبله مهاجر شوی و ؟

(۲) اهل سنت هغه چا ته ويل شي چې د نبوي سنتو کلک پابند وي او پرې راټول وي ، په علمي او عقيدوي او په عملي حکمي کارونو کې په سنت باور لري او اهل جماعت ورته ځکه ويل کيږي چې ټول سره په دغې عقيدې راټول دي .

(۳) خوارج هغه ځوک دي چې د لوي ګناهونو مرتڪب کافر بولي ، د ظلم او استبداد په ټولواکانو خروج روا ګڼي او عقيده لري چې د لوي ګناهونو مرتڪبين به د همېشه لپاره په اور کې وي .

(٤) مرجئه هغه خلک دي چې وايي : ګناه د انسان ايمان ته هېڅ ضرر نه رسوي ، دوی د تابعينو په وخت کې ظهور وکړ او عقيدوي بدعتونه يې شروع کړل ، خپل منځ کې سره ډېر ډلې ټپلې لري ، مشهور يې غلاة مرجئه دي چې وايي : ايمان يواځې د خالق پېژندل دي او بس او ځينې د عراق مرجئه دي چې وايي : ايمان د زړه تصديق ته ويل کيږي ، ظاهري او باطني عملونه له ايمان برخه نه بولي لڪن د واجباتو په کولو او له حرامو څخه په ژغورلو عقيده لری چې که ځوک دغسې ونه کړي نو سزا سره به مخ شي .

(٥) دوی هم د مرجئو يوه ډله او په (ترمذ) چې د ايراني خراسان برخه ده پڪې راښکاره شول ، د جهم بن صفوان پيروکار دي او په افعال العباد کې جبريه دي .

په اطاعت او پیروی زیاتیږي ، او له اوامرو څخه په سرغړونه او د شیطان په پیروی کمیږي.

✷ د خوارجو او معتزلو [(۱)] په اند ایمان له قول (وینا) ، عمل ، او اعتقاد څخه عبارت دی ، چې هیڅ راز زیادت او کمی نه قبلوي ، د هغه په نېز ایمان داسې مجموعه ده چې که یوه برخه یې زایله شي ټول ایمان له منځه ځي .

د دغې عقیدې په بنا خوارج هم د غټې ګناه مرتکب دنیا کې په کافر نوموي او په اخرت کې یې په جهنم کې په ابدي توګه د اوسېدو قایل دي.

همدا راز یې معتزله هم په دنیا کې مؤمن نه بولي بلکې د دواړو منزلونو (پړاو) تر منځ یې په یوه منزله کې بولي چې د ایمان له دائرې څخه خارج او په کفر کې لا داخل نه دی ، خو په اخرت کې یې په ابدي توګه په جهنم کې قائل دي ، دوی هم په اخروي حکم کې د خوارجو سره یو څېر دي .

✷ اما د اختلاف بل اړخ مرجئه دي ، دوی د ایمان او کفر په هکله په خپل انحراف کې په درجو او مراتبو تقسیم شویدي چې په لاندې توګه یې یادونه کیږي :

۱ - : غلات او افراطیان : چې له جهمیه وو څخه عبارت دي ، دوی انګیري چې ایمان یواځې د الله پاک پېژندګلو ده او بر عکس کفر د الله پاک نه پیژندل دي.

ابلیس او فرعون او نور هغه کافران چې د الله پاک په وجود اقرار کوي او منکر نه

---

(۱) معتزله د واصل بن عطا پیروکار دي او معتزله ورته ځکه ویلې شي چې د حس بصري رحمه الله له حلقې څخه جلا شول .

دي ، د دوی باطل بنسټ له مخې ستر مؤمنان بللی شي .

په امانياتو کې د ډېر قبيحه مذهب او شنيع ترين اختيار دي ، هېره دې نه وي چې دا نظريه د خالصو مرجئو مذهب او مسلک دی.

٢ – : اشعريه او متکلمين(١) : دوی د ايمان په هکله داسې انګيروي چې ايمان يواځې او خالص تصديق ته ويلی شي ، بر عکس کفر تکذيب ته ويل کيږي او يا اشد تکذيب لکه حجود ته هم کفر ويل کيږي .

٣ – : کراميه(٢) : دوی ايمان خالص د ژبې وينا او اقرار ته وايي او په ګومان يې کفر د کلمې نه تلفظ ته ويل کېږي.

٤ – : په مرجئو کې اخف ترينه طائفه فقهاء مرجئه يا (د عراق مرجئه دي) چې وايي : ايمان د ژبې تلفظ او د زړه تصديق ته ويل کېږي ، د دوی نقص په دې کې څرګنديږي چې عمل د ايمان برخه (جزء) نه شميري (يعنې عمل يې له ايمان څخه ويستلی دی) .

په دې اساس چې ته له خطا څخه سالم پاتې شې په تا لازم دي چې د ايمان په هکله د اهل السنت و الجماعت او د هغوی د مخالفينو تګلارې او ويناوې وپيژنې ،

---

(١) اشعريه اسلامي کلامي ډله ده چې ابوالحسن اشعري ته يې نبست کيږي ، هېره دې نه وي چې اشعري د معتزلوو په ضد راپورته شوی و ، د معتزلو او فلاسفوو په ضد اشعريه په ډېرو عقلي او منطقي دلائلو دليل بازي کوي او زيار باسي چې د ابن کلاب په څېر ديني حقائق او اسلامي عقيده په فلسفي دلائلو ثابته کړي .

(٢) دوی د محمد بن کرام چې په (٢٥٥) کې وفات دی نسبت لري ، په صفاتو کې مشبه او په ايمان کې مرجئه دي ، خپل منځ کې سره نورې ګڼ شمېر ډلې ټپلې هم لري .

تر څو په سمه توګه له کجروۍ څخه قولا ، عملا او قصدا روغ رمټ پاتې شي .

☆☆ ☆☆ ☆☆

د اهل السنت والجماعت او
د مخالفینو په نیز یې د کفر معنی

الحمدلله دا بحث او څیړنه په اصل کې د (ایمان تعریف او ارکان ، د ایمان زیادت او نقصان ، د ایمان او اسلام سره په خپل منځ کې علاقه چې کله سره یو کیږي او کله جلا کیږید) د علمي بحث نچوړ دی .

د موضوع اهمیت

١ – : د کفر د بیانولو د موضوع اهمیت د کفر څخه په ځان ژغورنه او ورڅخه په ځان لرې کولو کې پټ دی ، کفر په دنیا او اخرت کې د انسان لپاره د بدبختۍ او شقاوت نښه ده(١).

همداراز کفر له سترو ګناهونو چې زیانمنې ستونزې او تر ټولو سرغړونو لوی او غټ اغېز لري شمېرل کېږي.

کفر هغه ستونزه ده چې الله پرست وګړي ورڅخه په کلکه ځان ژغوري او

(١) الله پاک قران کریم کې فرمايي : (فَمَنِ اتَّبَعَ هُدَايَ فَلَا يَضِلُّ وَلَا يَشْقَى) ترجمه : زما د هدایت پیروکاري چې څوک کوي نه به بې لارې شي او نه به بدبخته وي . همدارنګه رب کائنات فرمايي (وَمَنْ أَعْرَضَ عَن ذِكْرِي فَإِنَّ لَهُ مَعِيشَةً ضَنكًا) ترجمه : په دنیا کې چې څوک زما له ذکر او یاد څخه مخ واړوي نو ژوند به تنګ او لنډ وي – دا يې دنيوي عذاب شو او اخروي شقاوت يې الله داسې اشاره کړې ده : (وَنَحْشُرُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَعْمَى – قَالَ رَبِّ لِمَ حَشَرْتَنِي أَعْمَى وَقَدْ كُنتُ بَصِيرًا – قَالَ كَذَلِكَ أَتَتْكَ آيَاتُنَا فَنَسِيتَهَا وَكَذَلِكَ الْيَوْمَ تُنسَى – وَكَذَلِكَ نَجْزِي مَنْ أَسْرَفَ وَلَمْ يُؤْمِن بِآيَاتِ رَبِّهِ وَلَعَذَابُ الْآخِرَةِ أَشَدُّ وَأَبْقَى)او دقیامت په ورځ به یې ړوند راپاڅوو ، هغه به وايي : ای زما ربه ! ولې ړوند راپاڅولم او زه خو په سترګو روغ وم ، الله به ورته ووايي : تا زموږ ایتونه هېر کړي و نن موږ هم درسره د هېر معامله وکړه ، همدغه د هېر معامله موږ د ټولو هغه خلکو سره کوو چې زیاتی یې کړی وي او د خپل رب په ایتونو یې ایمان نه وي راوړی او د اخرت عذاب ډېر سخت او دوامداره دی . (ژباړن)

ورڅخه ډېر ويريږي .

د کفر موضوع قراني اياتونو او نبوي حديثونو په ښه انداز کې څېړلې ده ، د نمونې په توګه لاندې اياتونه ديادونې وړ بولم :

(أ) الله تعالى فرمايي (وَمَن يَكْفُرْ بِالْإِيمَانِ فَقَدْ حَبِطَ عَمَلُهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ) [سورت مائده : ٥]

ژباړه : او هغه څوک چې په ايمان باندې کفر وکړي په حقيقت کې سره د هغه ټول عملونه برباد شول ، او په آخرت کې به له زيانمنو څخه وي.

(ب) او الله تعالي فرمايي : (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا آمِنُوا بِاللَّـهِ وَرَسُولِهِ وَالْكِتَابِ الَّذِي نَزَّلَ عَلَىٰ رَسُولِهِ وَالْكِتَابِ الَّذِي أَنزَلَ مِن قَبْلُ ۚ وَمَن يَكْفُرْ بِاللَّـهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا بَعِيدًا) [سورت نساء : ۱۳٦] .

ژباړه : اى هغه کسانو چې ايمان مو راوړى دى په الله پاک او د هغه په رسول او په هغه کتاب چې پرې يې نازل کړى دى او هغه کتاب چې ورڅخه يې مخکې نازل کړى دى پرې ايمان راوړئ او څوک چې په الله پاک او د هغه په ملايکو او کتابونو او د اخرت په ورځ د کفر عقيده وساتي ، يقينا دغه په لرې ګمراهۍ باندې ګمراه شو.

(ج) او الله تعالى فرمايي : (وَمَن يَتَبَدَّلِ الْكُفْرَ بِالْإِيمَانِ فَقَدْ ضَلَّ سَوَاءَ السَّبِيلِ) [سورت بقره : ۱۰۸] .

ژباړه : او څوک چې هم کفر د ايمان په بدل کې واخلي ، په تحقيق سره چې له د روستې لارې څخه بې لارې شو.

۲ - : د کفر د بيانولو د موضوع اهميت دا هم دى چې د کفر د عقيدې

ساتونکي پایله به په اخرت کې په جهنم کې په ابدي توګه په حصاریدو تماتمه شي ، په دوامداره توګه به ورته د اور عذاب ورکړل کېدای شي ، دغه تأبیدي ژوند الله پاک په قران کریم په دریو ځایونو کې ذکر کړی دي :

(أ) الله پاک فرمایي: (إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَظَلَمُوا لَمْ يَكُنِ اللَّـهُ لِيَغْفِرَ لَهُمْ وَلَا لِيَهْدِيَهُمْ طَرِيقًا)[سورت نساء : ١٦٨) .

ژباړه : یقینا هغه کسان چې کفر او ظلم یې کړی دی هېڅکله به ورته الله پاک بخشش ونه کړي او نه به ورته سمه صحیح لاره وښايي ، مګر د جهنم لاره چې دوی به بیا په جهنم کې همیشه وي ، او دغه الله پاک ته ډیره اسانه ده.

(ب) او الله تعالی فرمایي (يَسْأَلُكَ النَّاسُ عَنِ السَّاعَةِ قُلْ إِنَّمَا عِلْمُهَا عِندَ اللَّـهِ وَمَا يُدْرِيكَ لَعَلَّ السَّاعَةَ تَكُونُ قَرِيبًا * إِنَّ اللَّـهَ لَعَنَ الْكَافِرِينَ وَأَعَدَّ لَهُمْ سَعِيرًا *خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا لَّا يَجِدُونَ وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا)[سورت احزاب : ٦٣ – ٦٥] .

ژباړه : خلک له تا څخه د قیامت د ورځې اړوند پوښتني کوي ورته ووایه یقینا د دغې ورځې اړوند معلومات الله پاک سره دي ، او ته څه پوهیږې کېدای شي د قیامت ورځ زیاته نزدې وي ، او یقینا الله پاک په کافرانو لعنت کړی دی او د دوی لپاره یې جهنم تیار کړی دی، دوی به په جهنم کې په ابدي او دوامداره توګه وي او هیڅ راز کارساز او مرستندویه به ونه ګوري .

(ج) او الله پاک فرمایي (وَمَن يَعْصِ اللَّـهَ وَرَسُولَهُ فَإِنَّ لَهُ نَارَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا)[سورت جن : ٢٣] .

ژباړه : او څوک چې هم د الله پاک له امر څخه سرغړونه اختیار کړي ، یقینا چې د هغه لپاره به د جهنم اور وي او په ابدي توګه به هلته وي.

په جهنم کې دتل پاتې کېدو اړوند د ګدي د راوستو مشهور حديث په دې باب کې هم لوی دليل دی .

سره له دې چې د کفر په عقيدې ساتلو الله پاک سخترين عذاب او سرمدي (هميشه) د جهنم زندګي ټاکلې ده ، خو ولې الله پاک د دغې عذاب ترڅنګ کافرانو ته خپله غصه او نور سخت ترين عذابونه هم تيار کړي دي(۱) چې د

(۱) که څه هم په دې برخه ډېر قراني ايتونو غږيدلي دي خو د فائدې لپاره به ترې نمونه د ياد وړ وبولو ، په دې چې خبره ډېره اوږده نه شي له نبوي حديثونو څخه به صرف نظر شو ، ځکه چې دا لويه موضوع ده .

۱ - : [قُلْ هَلْ أُنَبِّئُكُمْ بِشَرٍّ مِنْ ذَلِكَ مَثُوبَةً عِنْدَ اللَّهِ مَنْ لَعَنَهُ اللَّهُ وَغَضِبَ عَلَيْهِ وَجَعَلَ مِنْهُمُ الْقِرَدَةَ وَالْخَنَازِيرَ وَعَبَدَ الطَّاغُوتَ أُولَئِكَ شَرٌّ مَكَانًا وَأَضَلُّ عَنْ سَوَاءِ السَّبِيلِ] (سورت مائده : ٦۰) .

ترجمه : پيغمبره ! ورته ووايه چې د سزا په اعتبار درته له دې هم په بدترينه بدله خبر نه درکوم ، هغه څوک چې الله پرې لعنت ويلی وي او پرې غصه شوی وي ، شادوګان او خنزيران او د طاغوت بنده ګان يې ترې جوړ کړي وي ، دغه خلک د درجې په اعتبار هم بد دي او له سمې صحيح لارې نه په کږه روان دي .

۲ - : [وَيُعَذِّبَ الْمُنَافِقِينَ وَالْمُنَافِقَاتِ وَالْمُشْرِكِينَ وَالْمُشْرِكَاتِ الظَّانِّينَ بِاللَّهِ ظَنَّ السَّوْءِ عَلَيْهِمْ دَائِرَةُ السَّوْءِ وَغَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَلَعَنَهُمْ وَأَعَدَّ لَهُمْ جَهَنَّمَ وَسَاءَتْ مَصِيرًا] (سورت فتح : ٦)

ترجمه : منافقانو سړو او ښځو او مشرکانو سړو او ښځو ته به الله عذاب ورکړي چې پرې بدګمانه وو ، په دوی دې دغه بدګماني راوګرځي ، په دوی د الله غضب او لعنت دی او ډېر بد ځای يې ورله تيار کړی دی .

۳ - : [مَن كَفَرَ بِاللَّـهِ مِن بَعْدِ إِيمَانِهِ إِلَّا مَنْ أُكْرِهَ وَقَلْبُهُ مُطْمَئِنٌّ بِالْإِيمَانِ وَلَـٰكِن مَّن شَرَحَ بِالْكُفْرِ صَدْرًا فَعَلَيْهِمْ غَضَبٌ مِّنَ اللَّـهِ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ] (سورت نحل : ۱۰٦) .

رسالې دا مختصر نمونه يې د توضيح او ذكر كولو اجازه نه وركوي ، زه هم يواځې د يو ايت په يادولو بسنه كوم :

الله پاک فرمايي (وَالَّذِينَ كَفَرُوا لَهُمْ نَارُ جَهَنَّمَ لَا يُقْضَىٰ عَلَيْهِمْ فَيَمُوتُوا وَلَا يُخَفَّفُ عَنْهُم مِّنْ عَذَابِهَا ۚ كَذَٰلِكَ نَجْزِي كُلَّ كَفُورٍ) [سورت فاطر : ٣٦] .

ژباړه : او هغه كسان چې كافران دي د هغوی لپاره به د جهنم اور وي په هغوی به هلته د مرګ پرېكړه نه كېږي او نه به ورڅخه عذاب سپک كړی شي مونږ هر يو كافر ته دغسې بدله وركوو.

٣ - : د كفر د موضوع د بيانولو بل اهميت دا هم دی چې كفر په دنيا او اخرت كې د انسان په رابطه په اسماؤ او احكامو[١] كې چې د ايمان مقابل قسم (نوعه)

ترجمه : څوک چې له ايمان وروسته په الله كفر وكړي مګر هغه څوک چې په زړه كې يې ايمان وي او د كفر كلمه مجبوراً ووايي له دوی پرته په نورو د الله غضب ، او د دوی لپاره لوی عذاب دی .

(١) دين اسماء او احكام لري خو د نبي كريم ﷺ د ملګرو په فهم به پرېږ ځان پوهوو تر څو له شريعت څخه كاږه لاړ نه شو . كه د صحابه كرامو رضي الله عنهم په مفهوم اسماء او احكام ونه پېژنو نو د خوارجو په څېر به د اهل السنت والجماعت سره په جنګ بېكېل شو او د مرجئو په څېر به د مرتدينو سره روغه جوړه وكړو ، دا چې باطلو ډلو ټپلو ايمان د اركانو او اصولو په ځای په كمالاتو او ثمراتو او په صحت تعريف او محدود كړی دی له دې كبله يې ايمان له حقيقت هم ويستلی دی چې اعمال د ايمان اركان نه بولي بلكې د ايمان كمال او ثمره يې بولي ، له دې امله مرجئه د ايمان سره د معصيت په زيان نه دي قايل او ټول خلک سره يو څېر بولي خو ولې خوارج يې ضد د ايمان تبعيض نه قبلوي او وايي چې يا ټول شته كېږي او يا ټول له منځه ځي . د اسماوو او احكامو په مسئلو كې د كفر او ايمان پېژندل نهايت زيات اړين دي ، ابن تيميه رحمه الله وايي : د ايمان او كفر په څېر نور داسې نومونه نشته چې سعادت او شقاوت ، مدح او ذم ، ثواب او عقاب پسې تړل شوی وي . (مجموع

ده پیژندل دي ، چې ایا دغه انسان مومن دی که کافر ؟
بیا په دغې نوم (اسلام یا کفر) باندې حکم مرتب کول چې ایا دغه انسان د جنت والو څخه دی او که د جهنم ؟
که دا موضوع له خپلې باریکتیا او جلالت له بیان څخه بل هیڅ کوم اهمیت ونه لري نو د اسماؤ او احکامو (مومن یا کافر) مسئله یې د اهمیت لپاره کافي ده ، د دې سره سره ځینې اسلام پوهانو په خپلو علمي لیکنو کې دې مسئلې ته التفات او کتنه کړې ده ، او د ایمان په دوارو خواو (مرجئو او په معتزله او خوارجو) یې په

الفتاوی : ۱۳ / ۵۸) . له همدې کبله پکې خلک ډلې ټپلې شوي دي ، ابن تیمیه رحمه الله وایي : زیاتره متاخرین د سلفو دمذهب او دمرجئو او جهمیو د اقوالو ترمنځ هېڅ توپیر نه کوي ، له دې کبله چې د دوارو اړخونو خبرې سره ګډې وډې شوي دي ، زیاتره یې په باطن کې د جهمیو او مرجئو عقیده باوروي ... (مجموع الفتاوی : ۷ / ۳٦٤) .
د اسماوو په څېر د احکامو (تفسیق ، تبدیع او تکفیر) پیژندل هم ضروري دي ، له شارع پرته هېڅ چا ته جواز نشته چې څوک کافر یا فاسق او یا بدعتي وبولي ، ابن تیمیه رحمه الله وایي : له دې لامله اهل سنت او جماعت خپل مخالفین کافر نه بولي که څه هم ضد اړخ یې کافر بولي ، تکفیر چونکه شرعي مسله ده انسان یې انتقاماً چا ته نه شي استعمالولی ، لکه په تا څوک دروغ ووایي ته به پرې دروغ نه وایې ځکه چې دروغ ویل هغه حقوق دي چې الله حرام کړي دي ، دا څېر یې د نورو تکفیر هم حرام کړي دي ځکه چې دا یک یواځې د الله حق دی ، او دمعین شخص تکفیرول او قتلول د نبوي حجت پورې معلق دي ، که یې مخالف وي کافر دی خو که مخالفت یې نه وي ښوولی نو د جهل په صورت کې کله هم څوک کافر کېدای نه شي . (الرد علی البکري : ۲ / ٤۹۲) .

علمي انداز سخت ردونه کړي دي(۱).

له همدې کبله شيخ الاسلام ابن تيمية رحمه الله په کيلانية کې د خپلې فتاوى په ضمن کې د کفر او تکفير او د هوى پرستۍ، د کفر او تکفير سره علاقه، د کفر اسباب او دواعي(۲)، او وروسته د مبتدعينو د منهج بيان کې وايي:

فصل: چې کله هم درته دغه تېر شوي مسائل واضح شول په دې پوهه شه چې تکفير او تفسيق(۳) د اسماؤ (مومن يا کافر) او احکامو (چې مومن دی که کافر) له جملې څخه دي چې د اخروي وعد او وعيد پورې تړاو لري.

په دنيوي ژوند کې د ديني دوستۍ او دښمنۍ، قتل، او عصمت پورې تړاو لري، په دې معنى چې الله جل جلاله جنت د مسلمانانو لپاره حلال او په کافرانو يې حرام کړی دی، او دغه په هر وخت او هر ځای هر اړخيزه احکام دي.

همدا راز ابن رجب الحنبلي(٤) د جبريل – عليه السلام – د (ايمان، اسلام،

---

(۱) د تکفير او تفسيق مسئله حتى چې لومړي علماء کرامو هم د مبتدعينو په نورو ګمراهيو مخکې کړې او ښه څېړنه يې ورله کړېده، حتى چې دا مسئله يې د په تقدير کې د جبر په عقيدې هم مخکې ګڼلې ده، تر دې د تکفير مسئله يې په توحيد الاسماء والصفات کې له تعطيل او او په قدر کې د جبر له بدعت هم لومړی قابل غور ګڼلې ده، د امام خلال د (السنة) په نوم د امام احمد رحمه الله څخه په روايتونو کې دا ټول هر څه ډېر په توګه واضحه دي. (ليکوال)

(۲) د کفر اسباب او دواعي څه شی دي؟

(۳) تعريف؟؟

(٤) نوم يې حافظ زين الدين عبدالرحمن د پلار نوم يې احمد او حسن لمسى دی او په ابن رجب حنبلي شهرت لري، په (۷۳٦هـ) کې پيدا او په (۷۹٥هـ) کې وفات دی.

احسان) دحديث په شرحه کې وايې : او دغه(د کفر او اسلام او نفاق) ستر او لوی مسائل دي ځکه چې الله جل جلاله پدغې نومونو پورې نيک بختي او بدبختي ، د جنت او دوزخ مستحق کرځيدل تړلې مسئلې تړلي دي.

لومړی هم د دې امت اختلاف د ايمان او د کفر په مسمياتو کې واقع شوی دی ، دغه اختلاف لومړی خوارجو د صحابو په حق کې وکړ ، چې ګناهګاران مؤمنان يې په بشپړه توګه د اسلام له دائرې څخه وويستل او کافر يې وبولل ، او په دنياوي احکامو کې يې ورسره د کفارو په شان چلند روا وباله ، په خپل تکفير يې دهغوی وينه او مالونه يې ځان لپاره تحليل کړل . (الکيلانيه : ١٢ / ٤٦٨)

له دې فتنې وروسته معتزلوو اختلاف وکړ او د (منزلة بين المنزلتين) مقوله يې راوړه ، له دې پړاو وروسته مرجئو غږ پورته کړ چې فاسق انسان پوره مسلمان او مؤمن دی .

د دغې فتنو دختمولو لپاره سمدستي د امت علماوو مخکېنيو او ورستنيو بې شماره ليکنې او زيات تصنيفات وليکل.

دا هم د کفر او ايمان مهم اړخ دی چې روښانه يې په اهميت دلالت کوي.

دې مسائلو ته کتنه ، د دې مسائلو زدکړه ، او په علمي بڼه يې په ښه توګه ادراک کول او په معلوم شخص د کفر ، بدعت[1] او فسق فتوې ورکول ، ياد هغه په

---

(١) د بدعت لغوي تعريف (بَدَعَ) معنی : له کومې نمونې پرته يې ايجاد کړ (اِبْتَدَعَ) معنی : پخپل زيار يې د نوي شي ايجاد وکړ (بِدَعٌ او بَدِيْعٌ) هغه شی چې له نورو څخه لومړيتوب لري ، په دی هکله الله پاک فرمايي : [قُلْ مَا كُنْتُ بِدْعًا مِنَ الرُّسُلِ]ژباړه : ورتهووايه چې زه خو څه په اسماني استازو کې نوی استازی نه يم . او بدعت په دين کې له بشپړېدو وروسته اضافه کاری ته ويل کيږي .

پوره ایمان او یا په جنتیتوب او دوزخیتوب ګواهي ورکول ، چې قرآني یا دنبوي نص

(أَبْدَعَ ، اِبْتَدَعَ ، تَبَدَّعَ) معنی : نوی کار یې پیدا او ایجاد کړ چې وړاندې یې هېڅ نمونه نه لرله ، په همدې هکله الله پاک فرمايي : [وَرَهْبَانِيَّةً ابْتَدَعُوهَا]ژباړه : او دوی [بني اسرائیلو] له خپل ځا نه پېړي ملنګي شروع کړېوه (بَدّعَ) معنی : کار یې بدعت ته منسوب کړ (اِسْتَبْدَعَ) د بدعاتو له جملې څخه یې شمار کړ (بَدِيْعٌ) معنی : د تعجب او حېرانتیا وړ کار او(بَدِيْعٌ) د الله پاک نوم هم دی په دې معنی چې اسمانونه او ځمکې یې له هېڅ کومې نمونې پرته جوړ او پیدا کړي دي . د بدعت له دغې ګردو کلماتو څخه جوته شوه چې د [بَدَعَ] ماده په دین کې د خواهشاتو څخه راپېدا نوي کارونو ته ویل کیږي

هېره دې نه وي چې [اِبْتِدَاع] د الله پاک له پلوه له عدم څخه وجود ته د شیانو راستو ته ویل کیږي ، په دې معنی چې د مخلوقاتو او ګردو شیانو پیدا کول یواځې الله پاک کوي ، خو د مخلوق له لوري [اِبْتِدَاع] د الله پاک او د هغې د راستولي رسول په ضد د شیانو او عبادتونو رواجولو ته ویل کیږي ، او دا د مذمت وړ دومره بد کار دی چې پوره پرې تمامه ده . امام أبو شامه وايي : د بدعت او مبتدع نومونه یک او یواځې په مذماتو کې راځي ، خو ولې په لغوي بڼه دواړه کلمې د مدح او مذمت دواړو معناګانو ته شمول لرلی شي .

د بدعت اصطلاحي تعریف :امام جرجاني رحمه الله وايي :بدعت په دین کې د هغې نوي رامنځ ته شوي کار نوم دی چې له صحابه کرامو – رضي الله عنهم اجمعین – او تابعینو نه یې په صحت دروستوالی هېڅ اثر نه وي نقل شوی ، او نه هم د کوم شرعي دلیل مقتضا او غوښتنه وي .ابن عابدین د بدعت په تعریف کې وايي :بدعت ضد د شک او شبهې یا استحسان په بنسټ علمي یا عملي داسې نوی کار رواجول چې ورته د قوي دین او نېغې لارې او په دیني احترام قایل وي . شاطبي رحمه الله د بدعت تعریف داسې کوي :دین او اسلام ته په ورته والي کې د داسې لارې پیدا کول چې غاړه کېښودلو باندې پرې د الله پاک په عبادت کې مبالغه کول وي . په دې درېواړو تعریفونو کې واضح ترین او د مقصودونو په خورا بهترینه طریقه واضحه کونکی تعریف د شاطبي رحمه الله تعریف دی ، یو خو دا چې تعریف دومره واضحه او څرګنده دی چې له یوې خوا خو اسان فهمه دی ، او له بلې خوا پرې ټول احترازات له منځه بهر وځي .عز بن عبدالسلام رحمه الله وايي : د داسې کار کول چې د نبي – صلى الله عليه وسلم – څخه یې ثبوت هېڅ صحت نه لري

.

يې په هکله نه وي غږېدلی ، ځان ساتل د اهل السنت والجماعت اصلي قاعده او د عقيدې بنسټ دی .

د کفر لغوي معنی

وړاندې مو د کفر د سمې پيژندنې اړتيا او په مسلمانانو له کفر څخه د ځان ساتلو او پر خپل ځان او دين د سلامتيا او بچ کېدو احتياط کول ، د کفر د عاقبت او انجام څخه ځان ساتل مو ذکر کړل ، اوس بايد په دې هم پوهه شو د لغت له مخې کفر څه شمېر معناګانې لري :

۱ - : پټوالی او پرده پوشي

له همدې کبله الله پاک جل جلاله زميندار او د هقانه طبقه خلک په کفارو نومولي دي.

الله پاک فرمايي: (كَمَثَلِ غَيْثٍ أَعْجَبَ الْكُفَّارَ نَبَاتُهُ ثُمَّ يَهِيجُ فَتَرَاهُ مُصْفَرًّا) [سورت حديد : ۲۰]

ترجمه : په شان د حال د فائده مند باران چې زميندار لره خوشحالوي بوټي د دغې باران ، بيا وچ شي نو ته وينې هغې لره تک زيړ......

۲ -: رد او انکار کول

الله پاک فرمايي : (فَلَمَّا جَاءَهُم مَّا عَرَفُوا كَفَرُوا بِهِ ۚ فَلَعْنَةُ اللَّـهِ عَلَى الْكَافِرِينَ) [سورت بقره : ۸۹] .

ژباړه : پس هر کله چې دوی ته هغه څه راغلل چې دوی پيژندل نو انکار يې ورنه

وکړ ، په کافرانو دې د الله لعنت وي .

يا لکه د نعمتونو له شکر ويستو ځخه انکار کول ، لکه الله پاک فرمايي : (فَاذْكُرُونِي أَذْكُرْكُمْ وَاشْكُرُوا لِي وَلَا تَكْفُرُونِ) [سورت بقره : ۱۵۲] .

ژباړه : پس تاسو ما ياد کړئ زه به تاسو ياده کړم ، او زما احسان ومنئ او ناشکري مه کوئ .

۳ - : بر اءت ، بې زاري او انکار کول

لکه الله پاک د کافرانو په حال کې چې د قيامت په ورځ به د يو بل سره جګړې کوي فرمايي : (ثُمَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يَكْفُرُ بَعْضُكُم بِبَعْضٍ وَيَلْعَنُ بَعْضُكُم بَعْضًا وَمَأْوَاكُمُ النَّارُ وَمَا لَكُم مِّن نَّاصِرِينَ) [سورت عنکبوت : ۲۵]

ژباړه : بيا به د قيامت په ورځ ستاسو ځيني له ځينو نورو ځخه انکار کوي او ځيني ستاسو به په نور ځينو لعنت وايي او ستاسو ځاى به اور وي او ستاسو لپاره به هيڅ مدد ګار نه وي .

د کفر شرعي معنی

✵ اما د کفر خپله شرعي او اصطلاحي معنی د قران او حديث په نصوصو کې داسې وارده ده چې کفر د ايمان نشتوالي او ايمان د کفر نشتوالي ته يا په شرک او ردت کې واقع کېدلو ته کفر وايي.

ايمان او کفر په خپل منځ کې سره د يو بل ضد دي ، چې کله هم په بشپړه توګه يو (ايمان يا کفر) حاصل شي دوهم له منځه ځي ، ولې که يو ناقص موجود شي نو ضد ورسره هم د نقص په اندازه موجوديږي.

شيخ الاسلام ابن تيمية چې په خپل علم ، فهم او رسم کې د سلفو صالحينو په منهج و ، دا عقيدوي مسئله يې په خپلو بيلابيلو ليکنو کې په ځانګړې پاملرنې په پوره توګه واضحه کړې ده چې ځينې خبرې يې زه په لاندې توګه تاسو ته رانقلوم :

۱ - : شيخ الاسلام ابن تيمية رحمه الله په خپلې فتاوى (۲۰ / ۸٦) کې وايي : د مسلمانانو په اتفاق کفر د ايمان نشتوالي او عدم موجودګۍ ته ويل کيږي ، که د ضد (ايمان) عقيده ساتي او که نه يې ساتي ، تکلم پرې کوي او که نه خو د ايمان نشتوالي ته کفر ويل کيږي .

د اهل السنت والجماعت چې ايمان ظاهري او باطني قول او عمل بولي په تېره مسئله کې د هغه چا سره اختلاف نه لري چې ايمان يواځې اعتقاد بولي لکه جهميه او

زياتره اشاعره او يا يې هم يواځې د ژبې اقرار بولي لکه كراميه او يا هم هغه څوک چې ايمان د زړه اعتقاد او د ژبې اقرار بولي ، لکه فقهاء مرجئه او ځينې اشاعره ، د مالکيانو مجتهدينو فقهاوو ، شافعيان ، حنبليان او عام صوفيه ، سنّي متکلمين او د خوارجو او معتزله وو متکلمين ټول د اهل حديثو سره په دې متفق دي چې په چا د رسالت حجت قائم شي او ايمان پرې ونه لري کافر دی .

هېڅ فرق نشته که مکذّب کافر وي او که شکي کافر وي ، معرض وي او که متکبّره وي ، متردّد وي او که بل څه وي .

شيخ الاسلام ابن تيمية رحمه الله څرګنده کړه چې کفر عقيدوي هم کېدای شي او غير عقيدوي هم کېدای شي(۱) .

کفر يواځې په تکذيب کې منحصر نه دی بلکې کفر د شک او شبهې د

---

(۱) کفر درې بنسټيز ډولونه لري چې ګرد ډولونه يې په دې کې راټول دي :

لومړی : عقيدوي مکفَرات : دا هغه عقيده ده چې په ايماني ارکان يې تنقيص شي او ياهم د اسلامي صحيحو معتقداتو سره ضد د نور څه عقيده ولرل شي لکه : له پروردګار نه انکار کول ، يا يې کمالي صفتونه نه منل ، يا د تثليث عقيده لرل ، يا د پيغمبرانو له نبوت څخه انکار کول ، يا د ايمان له کوم رکن څخه انکار کول ، جنت يا درزخ نه منل او نور هغه منصوصي شيان چې په دين کې ثبوت شوی او انکار ترې کفر ګڼل کيږي .

دوهم : قولي مکفرات : لکه د کفر په عقيده اقرار کول ، له اسلامي عقايدو څخه منکريدل ، په دين پسې ملنډې او مسخرې کول .

دريم : عملي مکفرات : داسې کارونه کول چې په کفر ښکاره دليل وي ، لکه د سپکې نظريې له مخې قران کريم څيرل ، يا يې په ګندګۍ کې غورځول ، بوتانو ته سجدې کول ، په سينه صليب راځړول او داسې نور ...(العقيدة الاسلامية وأسسها : ٦١٧) د عبدالرحمن حبنكة الميداني ليکنه .

اعراض او استكبار او همدا راز د تردد له لارې هم راځي[(١)].

---

(١) كفر څه شمېر ډولونه لري چې د دلائلو په شمول يې قابل ذكر بولو :

١ – : د تكذيب كفر : الله پاک فرمايي : (وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَى عَلَى اللهِ كَذِبًا أَوْ كَذَّبَ بِالْحَقِّ لَمَّا جَاءَهُ أَلَيْسَ فِي جَهَنَّمَ مَثْوًى لِلْكَافِرِينَ) [العنكبوت:٦٨] ژباړه : له هغه چا نه بل لوی ظالم څوک دی چې په الله دروغ وتړي او يا حق ته د دروغو نسبت وكړي ، ايا په جهنم كې د كافرانو لپاره ځای نشته ؟

٢ – : د انكار او لويي كفر : الله پاک د ابليس متعلق فرمايي : (وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلا إِبْلِيسَ أَبَى وَاسْتَكْبَرَ وَكَانَ مِنَ الْكَافِرِينَ) [البقرة:٣٤] . ژباړه : مونږ چې كله ملائكو ته وويل چې ادم – عليه السلام – ته سجده وكړئ ، ټولو سجده وكړه خو ابليس سجده ونه كړه انكار او تكبر يې وكړ او د كافرانو له جملې څخه شو .

٣ – : د شک كفر – چې د پيغمبرانو يا اسماني كتابونو په صدق كې شكي وي – الله پاک فرمايي : (وَدَخَلَ جَنَّتَهُ وَهُوَ ظَالِمٌ لِنَفْسِهِ قَالَ مَا أَظُنُّ أَنْ تَبِيدَ هَذِهِ أَبَدًا وَمَا أَظُنُّ السَّاعَةَ قَائِمَةً وَلَئِنْ رُدِدْتُ إِلَى رَبِّي لأَجِدَنَّ خَيْرًا مِنْهَا مُنْقَلَبًا قَالَ لَهُ صَاحِبُهُ وَهُوَ يُحَاوِرُهُ أَكَفَرْتَ بِالَّذِي خَلَقَكَ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ مِنْ نُطْفَةٍ ثُمَّ سَوَّاكَ رَجُلًا لَكِنا هُوَ اللهُ رَبِّي وَلا أُشْرِكُ بِرَبِّي أَحَدًا) [الكهف: ٣٥-٣٨] ژباړه : خپل باغ ته په داسې حالت كې ننوت چې د ځان سره ظالم و ، او ويويل : ګومان نه كوم كه باغ مې برباد شي او ګومان مې هم نه شي كه قيامت راشي ، خو كه بيا هم رب ته مې ورشم له دې څخه به ورسره مزيد ډېر څه ووينم (واخلم) ، ملګري يې ورته وويل چې ايا تا په هغه ذات كفر وكړ چې له خاورې څخه ، بيا يې له نطفې څخه راپيدا كړې او سم دم انسان يې درنه جوړ كړ ؟ زما رب خو الله دی زه ورسره هېڅ شی نه شريكوم.

٤ – : د اعراض كفر : چې نه دين زده كوی اونه يې اوري اونه يې چا ته ښايي ، الله پاک فرمايي : (وَالَّذِينَ كَفَرُوا عَما أُنْذِرُوا مُعْرِضُونَ) [الأحقاف: ٣] ژباړه : او هغه خلک چې په څه ورته وېره وركړی شي كفر كوي او اعراض تري كوي .

٥ – : د نفاق كفر :له دې څخه اعتقادي كفر مراد دی چې په زړه يې كفر او په خوله يې

اسلام وي ، الله پاک فرمايي : (ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ آمَنُوا ثُمَّ كَفَرُوا فَطُبِعَ عَلَى قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لا يَفْقَهُونَ) [المنافقون:٣] ژباړه : دا ځکه چې دوی ايمان راوړ او بېرته يې کفر وکړ ، په زړونو يې مهر ولګېد دوی ښيخي نه پوهيږي .

٦ - : د کنځلو او ملنډو کفر : لکه څوک د الله پسې – نعوذ بالله – يا پېغمبر پسې يا د دين بلې شعېرې پسې ملنډې ووهي يا ورته کنځل وکړي ، الله پاک فرمايي : (وَلَئِن سَأَلْتَهُمْ لَيَقُولُنَّ إِنَّمَا كُنَّا نَخُوضُ وَنَلْعَبُ ۚ قُلْ أَبِاللَّـهِ وَآيَاتِهِ وَرَسُولِهِ كُنتُمْ تَسْتَهْزِئُونَ * لَا تَعْتَذِرُوا قَدْ كَفَرْتُم بَعْدَ إِيمَانِكُمْ ۚ إِن نَّعْفُ عَن طَائِفَةٍ مِّنكُمْ نُعَذِّبْ طَائِفَةً بِأَنَّهُمْ كَانُوا مُجْرِمِينَ) [سورت توبه : ٦٥ – ٦٦] .ژباړه : که پوښته ترې وکړې نو درته وايي به : مونږ خو ټوکې ټکالې کولې ، ورته ووايه چې ايا تاسو په الله او د هغه په ايتونو او رسول باندې ټوکې ټکالې کوئ ؟ بانې مه کوئ تاسو له ايمان راوړو وروسته بېرته کافران شوي ياست ، که ستاسو له ځينو درګزري وکړو نو نور ته به مو هرومرو عذاب په دې ورکړو چې مجرمان دي .

٧ - : د بغض کفر : چې څوک د الله د دين څه شی مبغوض وګڼي ، الله پاک فرمايي : (ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ كَرِهُوا مَا أَنزَلَ اللَّـهُ فَأَحْبَطَ أَعْمَالَهُمْ) [سورت محمد : ٩] . ژباړه : دا ځکه چې دوی هغه څه بد وګڼل چې الله رانازل کړي وي نو عملونه يې برباد شول .

٨ - : د کافرانو سره موالات کول : خو موالات دوه ډوله لري :

١ – غير کفري موالات . ٢ –کفري موالات .

غير کفري موالات حرام دي خو انسان پرې نه کافر کيږي لکه د خپل هېواد کافر سړي لپاره تعصب کول ، يا د ډلو ټپلو لپاره تعصب کول په دې سره د انسان ايمان کميږي خو کافر کيږي پرې نه .

اوپه کفري موالاتو انسان کافر کيږي – نعوذ بالله – لکه د کافرانو سره رښتيا د زړه له تله مينه لرل او د هغوي دين خوښول ، په مسلمانانو يې برياله غوښتل او داسې نور ، الله پاک فرمايي : (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الْيَهُودَ وَالنَّصَارَى أَوْلِيَاءَ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ مِنْكُمْ فَإِنَّهُ مِنْهُمْ) [المائدة: ٥١] ژباړه : ای مومنانو ! يهوديان او نصرانيان په دوستانې

۲ – : ابن القيم رحمه الله چې د شيخ الاسلام ابن تيميه پياوړي شاګرد دی په خپل کتاب (الصلاة : ۵۳) کې وايي : کفر او ايمان سره په خپل منځ کې ضد دي ، که يو په کامله توګه له منځه ولاړ شي پرځای يې بل باقي پاتې شي.

۳ – : شيخ الاسلام ابن تيمية رحمه الله په خپل کتاب درء التعارض (۱ / ۲٤۲) کې د متکلمينو په نيز د تکفير په اصولو کې رداً وايي : چې که چا د عقل ضد کار وکړ کافر شو ، بلکې کفر د نبي صلى الله عليه وسلم په خپلو ويناګانو کې تکذيبولو ته ويل کيږي ، له پيروۍ څخه يې په ځان ژغورنه کې که څه هم يې په تصديق عقيده ولري لکه فرعون او يهود او د هغوی په څېر نور خلک ، نو څرګنده شوه چې کفر کله تکذيب وي او کله له تکذيب پرته بل ډول هم کېدای شي .

تر دي چې د نبي صلى الله عليه وسلم له پيروۍ څخه ځان رابندول هم کفر دی ، اګر که تکذيب ورسره نه وي ، څکه چې فرعون د موسی عليه الصلاة والسلام صداقت پيژنده لکه الله رب العالمين د هغوی په هکله فرمايي : (وَجَحَدُوا بِهَا وَاسْتَيْقَنَتْهَا أَنفُسُهُمْ ظُلْمًا وَعُلُوًّا فَانظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُفْسِدِينَ) [سورت نمل : ١٤]

ژباړه : په ډېر او تکبر فرعون د موسی – عليه السلام – د حقانيت نه انکار وکړ ، او زړونو او نفسونو يې حقانيت تاييد و ، وګوره چې د ورانکارو انجام څنګه وي ؟

همدا راز الله پاک د سورت اسراء په اخر کې فرمايي : (قَالَ لَقَدْ عَلِمْتَ مَا أَنزَلَ هَـٰؤُلَاءِ إِلَّا رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ بَصَائِرَ وَإِنِّي لَأَظُنُّكَ يَا فِرْعَوْنُ مَثْبُورًا) [سورت اسراء : ۱۰۲] .

سره مه نيسئ ، دوی سره خپل منځ کې د يو بل دوستان دي ، که ستاسو څخه ورسره چا مينه ولرله نو په يقين سره د هغوی له جملې څخه به وي .

ژباړه : او وويل موسى - عليه السلام - يقينا ته پوهيږي چې نه دي نازل کړي دا ايتونه مګر رب دا اسمانونو او ځمکو ، دليلونه دي د راښکاره کولو دتوحيد ،او زما په تا د تباه کړی شوي ګومان دی .

همداراز يهود او اهل کتابو د نبي ﷺ صدق و صداقت پيژنده حق چې د خپلو اولادونو څخه يي هم زيات پيژنده ، لکه الله تعالى فرمايي : (الَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ يَعْرِفُونَهُ كَمَا يَعْرِفُونَ أَبْنَاءَهُمْ ۖ وَإِنَّ فَرِيقًا مِّنْهُمْ لَيَكْتُمُونَ الْحَقَّ وَهُمْ يَعْلَمُونَ) [سورت بقره : ١٤٦] .

ژباړه : هغه کسان چې مونږ ورته کتاب ورکړی دی هغوی دا پيغمبر داسې پيژني لکه څنګه چې خپل بال بچ پيژني او بېشکه يوه ډله له دوی څخه خامخا حق پټوي او ښه پوهيږي.

نو کفر چې څرنګه تکذيب کېدای شي دغه ډول د استکبار ، د شک ، د نفاق او د اعراض له لارې هم راځي .

٤- : همدا راز شيخ الاسلام ابن تيمية رحمه الله کيلاني په لومړيو (١٢ / ٣٣٥) کې وايي :
کفر په الله پاک او د هغه په رسول نه ايمان لرلو ته ويل کيږي ، که د ايمان نه لرلو سره تکذيب وي او که نه وي ، يا شک او ريب وي او که نه وي او يا ورڅخه حسداً او تکبراً اعراض وکړي ، يا د نبي ﷺ له پيروۍ پرته د هوا پرستۍ اتباع وکړي ، دې ټولو ته کفر ويلی شي.

که څه هم درغجن کافر تر ټولو ستر کافر دی خو کافر چې کفر يې تکذيبي يا حسدي وي ، د دې برسېره يې په رسولانو او اسماني استازو تصديق يقيني وي هم کافر دی ، ټول مکي سورتونه دغسې کافرانو خلکو ته په خطاب بوخت دي.

د کفر د مختلفو انواعو په هکله مهمې قاعدې

د قلبي ، قولي او عملي کفر له ډولونو څخه مخکې دا قاعده چې د ګڼ شمېر نورو قواعدو او ضوابطو بنسټیزه قاعده ده پېژندل يې زيات اړين دي په دې قاعده علمي عبورلرل د اهل السنت و الجماعت د کفر او تکفير په موضوع کې د ښه علم لرلو بنسټيز لامل دی ، د اهل السنت والجماعت قواعد په همدغې قاعدې ولاړې دي :

۱- : کفر اصطلاحي او خالص شرعي حکم دی چې مرجع يې د الله پاک جل جلاله کتاب او د نبيﷺ صحيح ثابت سنت دي ، هېڅکله يې بنسټ هوا پرستي او په چا بدګماني ، سوء فهم او سوء ظن نه دی .

هغه څوک چې الله پاک او د هغه رسول ﷺ عيناً يا جنساً يا وصفاً کافر بولي وي د هغوی تکفير لازمي او فرضي کار دی ، ورنه هغه څوک چې پرې يې کفر نه وي کړی بايد ورته کافر ونه ويل شي ، د شرعي صريح او صحيح استناد پرته د هيڅ چا په توان کې دا نشته چې ابتدءاً چاته کافر ووايي.

- : د هغو له جملې څخه چې ورته په وحيي دلائلو کې د تعيين په شکل کافر ويلي شوي دي ، ابليس ، فرعوناو ابولهب دي.

- : د هغه کافرانو له جملې څخه چې د هغوی جنس الله پاک او د هغه رسول ﷺ کافر بللی دی ټول مشرکان ، جنس يهودان ، جنس نصاری ، جنس مجوسيان ، او د دوی په شان داسې نور....

- : او د هغو له جملې څخه چې وصفا كافر بلل شوي دي په لاندې توګه دي :

○ الله پاک او د هغه کتاب او د هغه رسول ﷺ پسې مسخرې يا ټوقه کونکی ، د الله پاک جل جلاله نازل شوي حکم پرته په بل څه فيصله کونکی[1] ، ساحر ، کاهن ، د علم غيب دعوه کوونکی او داسې نور..

۲ - : کفر لکه د ايمان په څېر شاخونه او څانګې لري ، لکه صحيحينو کې د ابوهريرة رضي الله عنه څخه روايت دی چې نبي ﷺ فرمايي : (الاِيْمَانُ بِضْعٌ وَ سَبْعُوْنَ شُعْبَةً أَعْلاَهَا قَوْلُ لاَ اِلَهَ الاَ اللهُ وَ أَدْنَاهَا اِمَاطَةُ الأَذَى عَنِ الطّرِيْقِ ، وَ الْحَيَاءُ شُعْبَةٌ مِنَ الاِيْمَانِ) مرجع ؟؟؟

ژباړه : ايمان څه د پاسه اويا څانګې او شاخونه لري ، لوړه او بهترينه څانګه يې د (لاَ اِلَهَ اِلاّ اللهُ) په کلمې تلفظ کول دي . او ادنی ترينه څانګه ورېکې د لارې څخه د زيانمنو شيانو لرې کول دي ، او حيا د ايمان له څانګو څخه يوه څانګه ده . همدا راز د بخاري او مسلم په بل روايت کې راځي چې رسول ﷺ فرمايي: (الاِيْمَانُ بِضْعٌ وِ سِتّوْنَ شُعْبَةً)

---

(۱) بايد خبر ياست چې که څوک په غير الله فيصله وکړي او عقيده يې دا وي چې دلته داسې قانون رائج دی نو د عبدالله بن عباس – رضي الله عنهما – په تفسير دا ورکوټی کفر دی ، لويه ګناه ده ايمان ترې خطره پېښېدای شي خو له دين څخه پرې انسان نه وځي ، او که په غير الله سره فيصلې باوجود د دې معتقد و چې له قران څخه په دې فيصله ډېره ښه ده ، يا اوسمهال په قران فيصلې کول مناسب نه دي ، يا قران د دې وخت سره هېڅ سمون نه خوري نو بيا پرې – نعوذ بالله – انسان له اسلام څخه ووځي او کافر کيږي ، الله دې زمونږ د ايمانونو حفاظت وکړي .

ژباړه : رسول الله ﷺ فرمايي : ايمان څه د پاسه شپېته څانګې دی .

لکه د ايمان په شان کفر هم راز راز او بيلا بيلې څانګې لري چې قاعده او ضابط يې داده چې الله جل جلاله ورته په خپل كتاب يا نبي كريم ﷺ ورته په خپلو مباركو ويناګانو كې كفر ويلی وي ، په داسې حال كې بل هېڅ څا ورته كفر نه وي ويلي .

له همدې كبله امام ابن القيم رحمه الله په خپل كتاب (الصلاة : ٥٣ ، ٥٤) كې ليكلي دي:

فصل : ا يمان او كفر پېژندلو بنسټ په ې مسئلو پوهه لرل دي ، كه ايمان او كفر په ښه توګه وپېژندل شي دايمان ثبوت او نفي په ښته توګه پېژندل كيږي ، ځكه چې كفر او ايمان سره په خپل منځ كې ضد دي ، چې يو هم پوره له منځه ولاړ شي بل يې ځاي كلک نيولی وي .

دا چې ايمان بنسټ او څانګې هم لري او هره څانګه په ايمان نوملی شي ، لمونځ هم د ايمان څانګه ده ، روژه ، حج ، او زكاة هم د ايمان څانګې دي .

همداراز باطني اعمال لكه حياء ، توكل ، د الله پاک جل جلاله څخه ويره لرل او ورته په هر څه كې رجوع كول هم د ايمان څانګې دي ، تر دې چې دڅانګو پای كې د لارې څخه د زيانمنو شيانو لرې كولو باندې تمامې شي ، ځكه چې دا هم د ايمان څانګه ده ، بلكې له شروع څخه تر ختمېدو ټولې د ايمان څانګې او بيلا بيل شاخونه دي ، دومره ده چې دځينو څانګو په زوال د ايمان زوال راتللی شي لكه د شهادت څانګه ، او داسې څانګې پكې هم شته چې په پرېښودلو يې د ايمان زوال نه شي كېدی لكه په لاره كې د زيان رسونكو شيانو پرېښودل او هغه نه لرې كول .

هېره دې نه وي چې د دواړو تر منځ نورې څانګې هم شته چې خپل منځ کې سره پیاوړې د شهادت څانګې پورې تړاو لري او له نورو څانګو نه ورته نسبتاً نږدې دي ، او ځېنې څانګې يې د لارې د ضررناکو شيانو په لرې کولو پورې تعلق او تړاو لري او ورته نسبتا له نورو څخه نږدې دي .

د تېر په څېر کفر هم د بنسټ او زياتې کورنۍ څانګې لري ، لکه څنګه چې د ايمان څانګې صريح ايمان و ، دا راز د کفر څانګې هم صريح کفر دي ، حيا د ايمان څانګه ده ، بالعکس بي حيايي د کفر څانګه ده ، رښتيا ويل د ايمان څانګه ده بالعکس دروغ ويل د کفر څانګه ده ، لمونځ ، روژه، زکاة ، حج ، د ايمان څانګې دي خو بالعکس پريښودل يې د کفر څانګې دي ، د الله پاک راليږلي کتاب او نبوي سنتو باندې پرېکړه ايمان دی خو ولې بالعکس پرېکړه پرې نه کول کفر دی .

لکه څنګه چې پيروي او اطاعت د ايمان له څانګو څخه يوه څانګه ده ، دا راز تمامې سرغړونې او ګرد ګناهونه هم د کفر له څانګو څخه څانګې دي.

د ايمان څانګې په دوه ډوله دي:

❶قولي ايمان .

❷فعلي ايمان .

همدا راز کفر هم دوه څانګې لري :

❶ قولي کفر .

❷ فعلي کفر .

لکه څنګه چې د قولي ايمان له څانګو څخه داسې څانګې شته چې په زوال سره

يې د ايمان زوال منځ ته راځي ، همدغه شان د فعلي ايمان په څانګو کې هم داسې څانګې شته چې په زوال سره يې د ايمان زوال موجوديږي .

همدغه شان د کفر څانګې هم واخله چې کفر پرې موجوديږي.

لکه څنګه چې اختياراً د کفر کلمه ويل کفر دی او د کفر څانګه ده ، دغه شان په فعلي کفر هم سړی کافر کيږي لکه بوتانو ته سجده کول ، د قران کريم بې عزتي کول ، او دا بنسټيز کفر دی چې نورې څانګې هم لري .

خو ولې دلته بل اصل هم شته هغه دا چې ايمان له عمل او قول څخه ترکيب شوی دی او قول په دوه قسمه دی :

۱ – : د زړه وېناه ، چې مضبوطه عقيده لرل دي.

۲ – : د خولې وېناه ، چې د اسلام په کلمې تلفظ کول دي.

همدا راز عمل هم په دوه قسمه دی:

۱ – : د زړه عمل چې نيت او اخلاص دی .

۲ – : د اندامونو عمل .

چې کله هم دا څلور واړه په کلّي توګه له منځه ولاړ شي نو ايمان په هر اړه خيزه توګه له منځه ولاړ شي او هيڅ ترې پاتې نشي .

او چې کله د زړه تصديق له منځه ولاړ شي نو د ايمان باقي جزئيات هيڅ فائده نه ورکوي ځکه چې د عقيدې مضبوطوالي او نفعه رسولو لپاره د زړه تصديق شرط دی .

خو که د زړه عمل په هراړخيزه توګه زايله شي او تصديق قلبي پاتې شي ، دلته اهل السنت والجماعت او مرجئه سره عقيدوي معرکه او اختلاف لري

اهل السنت سره يوه خوله دي چې په زړه تصديق نه کول ايمان د زوال سره مخ کوي ، او يوازې د زړه تصديق د زړه عمل پرته په نفعه تماميداى نه شي چې محبت او انقياد دى .

لکه څنګه چې ابليس ، فرعون او د هغه قوم ، يهود او مشرکان د نبيﷺ په تصديق قائل وو ، او حتى سراً او جهراً به يې پرې اقرار کوو او دا به يې ويل چې نه دروغ وايي او نه ساحر دى ، خو مونږه يې هيڅ کله پيروۍ ته غاړه نشو کېښودلى او نه ورباندې ايمان راوړلى شو .

کله چې ايمان د زړه د عمل د زوال سره زوال خوري نو دا هم نا اشنا ده چې ايمان د جوارحو لوى اعمالو سره زوال وخوري ، بالخصوص هغه عمل چې د زړه نه يې ورسره محبت او انقياد نه وي او داسې عمل د عدم تصديق لوى لامل دى ، لکه لږ مخکې تيرشول.

ځکه چې د جوارحو د سرغړونې نه د زړه سرغړونه منځ ته راځي .

ولې که زړه کې د احکامو پيروي منلى وى او ورته منقاد شوى وى نو ټولو جوارحو به يې پيروي په ځان منلى وى او ورته به منقاد شوى وى ، خو د انقياد او پيروۍ څخه سرغړونه دا معنى ورکوي چې زړه پرې تصديق نه کوي ، او حالانکه د زړه تصديق د ايمان حقيقت دى .

ولې ايمان يواځې تصديق نه دى لکه مخکې يي په هکله بيان تېر شو .

بلکې ايمان د تصديق سره سره په خپل څنګ کې انقياد او پيروي هم نيولې دي.

همدا راز هدايت يواځې د حق پيژندل نه دي بلکې د حق پيژندل او ورسره په څنګ کې پيروي کول او غوښتنو ته يي لبيک ويل هدايت دى.

که څوک د هدايت پېژندګلو پسې وي او خپله پکې متابعت نه وي ، دې ته پوره هدايت نه ويل کيږي ، لکه څنګه د ايمان نه لرلو سره تصديق ته پوره تصديق نه ويل کيږي ، ورنه له پورواڼي پرته هدايت ته هدايت او تصديق ويلی شي خو ناقص . د دې بنسټ پوره زده کړه او خيال ساتنه ستا فرض دي .

نیوکه او خبرداری

لکه څنګه چې کفر په خپل ذات کې ګڼ شمیر څانګې لري نو بېرته په خپل منځ کې تفاوت او توپیرونه هم لري ، هغه داسې چې کفر درجات نه بلکې درکات لري ، چې له جملې څخه یې یو غټ کفر دی ، لکه د الله جل جلاله او د هغه رسول یا کتاب ته سپکې سپورې ویل ، او بل وړوکی کفر دی ، لکه د مسلمان قتل یا ورته ګنځاوې کول، همدا راز په مړي باندې چغې سورې وهل .

لوی کفر سره بېرته په خپل منځ کې زیات توپیرونه لري ، خو د کفر دواړه اړخونه (غټ او وړوکی) هم په خپل منځ کې مرتبې لري ځینې مراتب یې له نورو ځینو نه زیات ستونزمن او سخت اغېز لري .

له همدې کبله شیخ الاسلام ابن تیمیة رحمه الله په خپلې فتاوی (۲۰ / ۸۱) کې وایي :

کفر هم په خپل منځ کې له یو بل څخه سخترین مقامات لري ، هغه کافر چې اسلام ته د دروغو نسبت کوي له هغه کافر څخه سخت دی چې اسلام درواغ نه ګڼي ځکه چې لومړنی کافر د ایمان د پرېښودو سره په څنګ کې د بل منهي عنه (د منعه کړی شوي شي) ارتکاب هم وکړ چې تکذیب دی.

او هغه کافر چې د کفر او تکذیب سره د الله پاک او د هغه د رسول ﷺ او مؤمنانو بندګانو په خلاف په خپل لاس یا ژبه د مبارزې عملي اقدام وکړي ، دا کافر نسبتاً هغه کافر ته سخت دی چې یواځې په کفر او تکذیب یې بسنه کړې

ده .

او که څوک د کفر د اختيارولو ترڅنګ قتل ، زنا ، غلا ، جنګ ، او جدل هم اختيار کړي نو دا بيخي اشد ترين جرم (کفر) دی.

کفر په دوه ډوله دی :

اول : چې سړی ورباندې د اسلامي دائرې څخه وځي او ورسره نيک او صالح عملونه هم ختميږي ، او د جهنم په اور کې به په ابدي توګه تعذيبيږي .

څښتن ته يې په عامو نيکو عملونو هم بخشش نه کيږي ، او د ايمان نوم ترې هم په هر اړخيزه توګه لري کيږي ، لکه سحر کول ، الله پاک او د هغه رسول او کتاب ته ګنځاوې کول ، يا يې له دين څخه اعراض کول ، داسې نور....

دويم : ورکوټی کفر چې سړی د اسلام له دائرې څخه نه وباسي او نه نيک عملونه بربادوي ، او نه په ابدي توګه د جهنم په اور کې حصارول کوي ، خو دومره ده چې ګناهګار د الله د مشيئت او ارادې لاندې وي ، که الله پاک وغواړي نو ورته بخشش به وکړي يا به ورته عذاب ورکړي ، خو د ايمان نوم ترې نه لرې کيږي ، د دې ډول کفر په ارتکاب د ايمان د کمال سر ضد دی ، او شرعي حکم يې هم د لويو ګناهونو حکم دی ، لکه په مړي چغې وهل ، مسلمان ته ګنځل کول ، د مسلمان وژل ، په نسبونو کې طعن لګول .

همدا راز شرک ، ظلم ، فسق هم په دوه ډوله دی ، يو يې غټ او بل يې وړوکی دی دين او اسلام ته منسوب علماء په دې خبرو ډېر ښه پوهيږي ، زه ګمان نه کوم چې دې خبرې ته به څوک د شک په سترګه ګوري او يا به ورڅخه انکار کوي.

او د دې خبرې په تاييد کې مو د امام ابن القيم رحمه الله قول د هغه له کتاب (الصلاة

) ښخه مخکې نقلاً ذکر کړ.

٤ - : غټ کفر او غټ شرک دواړه سره په خپل منځ کې د عموم او خصوص علاقه لري چې هر شرک کفر دی خو ولې هر کفر شرک نه دی .

د الله پاک پرته دبل چا په نوم نذرونیاز او منښتې منل ، ورځخه د عبادت په توګه وېره ساتل لوی شرک دی ، خو ولې غټ کفر هم دی ، انسان ورباندې د اسلامي دائرې ځخه بهر وځي ، او دغه عمل په هر اړخيزه توګه د ايمان ضد او منافي عمل دی .

خو ولې الله ، د هغه رسول ته ، د هغه دين ته کنځل کول اوورته په سپکه کتل ، يا د قران بې حرمتي کول يا دېته ورته نور د کفر اعمال کول لوی کفر دی چې سړی پرې له اسلام نه وځي ، و ولې په ديني احکامو کې ورته شرک نه ويل کيږي .

٥ - : د کفر کلمه د اسلامي شريعت په معتبرو مصدرونو (قران او حديث) کې په دوه ډوله استعمال شوېده :

❶ چې (الف لام) ورباندې داخل شوی وي چې مقصد او مراد ترې معهود کفر او يا په کفر کې مستغرق مراد وي ، او دا د کفر هغه ډول دی چې له اسلام ښخه ويستل کوي .

❷ چې له (الف لام) ، له اضافت او له تخصيص دريواړو ښخه مجرد ذکر شوی وي ، په دې صورت کې ورته کفر اکبر نه شي ويل کېدای ، بلکې ورته کفر اصغر ويل کيږي چې انسان د اسلام نه وباسي .

لکه ښکه فرق چې د (کفر) خپل منځ کې لری دغه ښېر د (کفر مطلق) او (مطلق کفر) کې هم په غټه پيمانه توپير پروت دی ، دې مسئلې ته مو مخکې په

لسم بحث كې د (ايمان مطلق) او د (مطلق ايمان) كې اشاره كړې ده .
همدغې مسئلې ته امام ابن تيمية رحمه الله په خپل كتاب (اقتضاء الصراط المستقيم : ١ / ٢٣٧ – ٢٣٨) كې دا معنى تاييد كړې ده ، هغه وايي :
امام مسلم (رحمه الله) په خپل صحيح كې د اعمش په روايت له ابوصالح نه هغه له ابوهريرة رضي الله عنه څخه روايت كوي چې رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايي : (اثنتان في الناس هما بهم كفر)
ژباړه : دوه شيان دي چې وجود يې په خلكو كې كفر دى.
يعنې دغه دواړه خصلتونه په خلكو كې د وجود په حالت كې كفر دى ، نو ذاتا دغه دواړه خصلتونه په دې معنى كفر دى چې د كفارو كارونه دي ، او دواړه خصلتونه په خلكو كې شته ، خو معنى دا نه شوه چې په هر چا كې كه د كفر دغه خويونه شتون ولري نو مطلق كافر به وي او د كفر حقيقت پرې قائم شو .
نو همدغه شان هغه انسان پوره مؤمن هم نشي جوړې دى چې وريكې فقط د ايمان يو خصلت موجود شي تر څو پرې د ايمان حقيقت قايم نه شي .
نو د (كفر) او (الكفر) لفظونو تر منځ پدغه پيمانه فرق او توپير موجود دى .
لكه نبي صلى الله عليه وسلم فرمايي : (ليس بين العبد والكفر والشرك الا ترك الصلاة)
ژباړه : د انسان او د كفر او شرك تر منځ د لمونځ پريښودلو پرته بل توپير او فرق نشته .
همداراز د ايمان مطلق او مطلق ايمان ، يا د كفر مطلق او مطلق كفر تر منځ ستر توپير شته ، لكه نبي صلى الله عليه وسلم فرمايي (لا ترجعوا بعدي كفارا يضرب بعضكم رقاب بعض)

ژباړه : له ما څخه وروسته کفار مه جوړېږئ چې ځېنې د نوروځېنو څټونه او سرونه وهي.

(فيضرب بعضكم رقاب بعض) د (كفارا) لپاره تفسير دی ، نو معلومه شوه چې قاتل ته مقيداً کافر ويل کېدای شي خو ولې په اسم مطلق کې نه داخليږي .

لکه الله پاک فرمايي: (خلق من ماء دافق) [سورت طارق : ٦]

ژباړه : پيداشوی دی انسان له توپ وهونکو اوبو نه.

نو دلته الله پاک د مني نطفې ته اوبه وويل خو ولې په اسم مطلق کې نه دي داخلې.

لکه الله پاک چې فرمايي : (فان لم تجدوا ماء فتيمموا)

ژباړه : که مو اوبه مينده نکړې نو تيمم ووهئ .

٦ - : اهل السنت والجماعت د تکفير مسئله لويه مسئله بولي او ورڅخه ډېره کوي ، د چا د تکفيرولو او نه تکفيرولو حق يواځې او يواځې الله پاک او د هغه رسول ﷺ ته سپاري.

د اهل السنة والجماعت هېڅ چا ته تر هغه کافر نه وايي تر څو الله پاک او د هغه رسول په کافر نه وي نومولی.

په همدغه خاطر امام (طحاوي رحمه الله په خپل د عقيدې کتاب کې چې خلکو ته ډېر مقبول دی وايي :

(مونږاهل القبله د ګناه په ارتکاب تر هغه کافر نه بولو تر څو يې حلاله نه وي ګڼلې ، او دا هم نه وايو چې د ايمان سره ګناه کول زيان نلري) .

همدا راز امام ابن تيمية رحمه الله هم په خپل کتاب (العقيدة الواسطية) کې وايي :

فصل : د اهل السنة والجماعت له اصولو څخه دا هم دي چې ايمان قول او عمل دی ، دزړه او ژبې وېناه ده ، او دزړه او ژبي او جوارحو عمل دی ، ايمان په طاعت او پيروۍ کولو زياتيږي خو په نافرمانۍ او سرغړونو سره کميږي ، او اهل السنة والجماعت د دې سره سره اهل القبلة د کبائرو په ارتکاب کافر نه بولي ، لکه څنګه چې يې خوارج کافر بولي ، بلکې د ګناهونو سره سره د ايماني ورورولۍ ثابت وي)

خو ولي بدعتيان او هوا پرست طبقه خلک هميشه لپاره له تورونو او ننګونو پرته خپل ګرد مخالفين تکفيروي .

له همدې کبله امام ابن تيمية رحمه الله په خپلې فتاوی کې وايي :

له دليل پرته هيڅ چا ته د دې حق حاصل نه دی چې د مسلمانانو څخه د چا په تکفير قايل شي، ولو که غلط او خطا شوي هم وي ، د چا ايمان چې په يقين ثابت وي زوال يې هيڅکله په شک نه شي راتللی ، بلکې ايماني زوال يې هله راځي چې په کفر کې يې هېڅ شک پاتې نه شي او تر څنګ پرې اسلامي حجت قائم شي.

فصل : د دې قول قائل تکفيرول په هغه اصل بناء دي چې تنبيه ورکول پرې اړين دي ، اه دې کبله بدعتيانو ته کافرول د قول د نه تشريح په سبب د امت علماء سره پخپل منځ کې بېلابېل اقوال لري .

لکه څنګه چې همدغه اختلاف د مخکني او اوسني علماوو په دې کې هم واقع شوی دی چې ايا د کبيرې مرتکب ته مؤمن ويلی شي او که نه ؟

خو ولي زياتره بدعتيان لکه خوارج ، روافض ، قدرية ، جهمية ، ممثلة د داسې عقيدو معتقد دي چې سراسر ګمراهي ده ، که څه هم هغوی يې حق بولي او تړل

خپل مخالفين كافر بولي .

د دوی د اهل كتابو سره قوي او پياوړی مشابهت په دې كې لري چې په كفر كوي او د خلكو سره ظلم كوي ، او دوی هم چې په خبره يې سر خلاص نه شي سمدستي يې قائل كافر بولي .

د دې خلكو په مقابل كې نور هغه خلك دي چې داهل السنت والجماعت عقيده په لائقه توګه نه پېژني ، يا يې ځېنې برخه پېژني خو ولې له بلې برخې نه يې نا خبره وي ، او نه هم د قران او ديث ضد بدعتونو مخنيوی كوي ، او نه بدعتيان سزا وار كوي ، او نه يې تقبيح بيانوي ، شايد ددوی په ديني امورو كې خبرې اترې كول پسند نه بولي ، او په پوره توګه يې مذمت بيانوي ، په داسې درځونو كې د قران او حديث د مدلولاتو او د بدعتتيانو هوا پرستو د اقوالو ترمنځ هېڅ توپير نه كوي ، او يا يې دا دريځ وي چې د هر چا بايد عقيدوي احترام وشي ، لكه څنګه چې علماء په ډېرو هغه مسائلو كې چې اجتهاد پكې روا وي د مجتهد د خطا قول احترام هم ساتي ، دا عقيده د زياتره مرجئو او ځېنې فقهاوو ده ، دا صوفيانو او فلاسفوو عقيده ده .

لكه د لومړی عقيدې اثرات چې په هواپرستو متكلمينو كې هم ليدل كيږي ، هېره دې نه وي چې دواړه خواوې د قران او حديث څخه د راخستل شوې عقيدې څخه منحرف او خارجې دي .

(الكيلانيه : ۱۲ / ٤٦٦) .

مقصد دا دی چې متبدعين كه څه هم يو له بل څخه په اصولو او منهج كې سره توپير خوري خو په ادنی مخالفت خپل مخالف تكفيروي .

برعكس اهل السنت والجماعت د خپل مخالف په تكفيرولو كې زيات اختياط

کوي ، ځکه چې تکفيء شرعي حکم او د الله او د هغه د رسول ﷺ حق دی او دنيوي او اخروي ستونزمنه پايله هم لري .

له دې کبله اهل السنت والجماعت په هغه اقوالو کې چې کفر ترې لازميږي يواځې بسنه نه کوي تر څو يې له قائل څخه داسې صريح کفر صادر شي چې شک او شبهه پکې نه وي .

او نه هم اهل السنت والجماعت د يو چا په تکفيرولو کې په شکونو شبهاتو ، او نه هم په هواپرستۍ باور لري ، بلکې اهل السنت والجماعت په داسې مواردو کې په ښکاره او څرګندو دليلونو باور لري چې د الله پاک له پلوه پکې حکم راغلی وي .

۷ – : اهل السنت والحماعت د کفر مطلق او د کفر معين ترمنځ توپير کوي ، په غير معينينو باندې اهل السنت والجماعت د کفر اکبر مطلقه عقيده لري ، خو ولې په معين باندې د کفر په حکم کولو کې اهل السنت والجماعت شروط او ضوابط لري ، له ډېر احتياط او ديانت نه کار اخلي ، ځکه هغوی وايي :

په معين باندې کفر په خپله واقع کيږي ، په معين د کفر اکبر واقع کېدل هله اسم دي چط حجت پرې په صحيح توګه واقع شي ، ټول شکونه او شبهات ترې پورته شي .

دې مسئلې ته زياته پاملرنه په نجد کې د دعوت رهبرانو شيخ محمد بن عبدالوهاب رحمه الله او د هغه واړه بچو او شاګردانو کړې ده ، هغوی دا مسئله په ډېره ښه توګه واضحه کړېده او په تفصيلي انداز يې بيان کړې ده ، چې دومره وضاحت به شايد نور چا نه وي کړی ، که دلته يې دعوتې خبرې راغونډې کړو وخت به ډېر ونيسي .

دلته يوې مسئلې ته بيداري په لازمي توګه پکار ده ، او هغه دا ده : هغه کفر

چې ورباندې انسان له اسلامي دائرې څخه وځي او ورڅخه ردت لازميږي ، درې مراحل لري چې يو له بل څخه توپير خوري او هغه دادي :

١ - : له شرعي دلايلو څخه معلومول چې د دغې جرم ارتكاب كفر اكبر دی.

٢ - : د جرم مرتكب ته د ټولو صحيح شرطونو په موجوديت او د كفر په ټولو موانعو د عدميت او نشتوالي په مهال كافر ويل چې دغه كار په اصل كې د شرعي قاضيانو مهم او دنده ده.

٣ - : د مرګ څخه وروسته د جرم مرتكب اړوند په په دوزخي توب كلک نه ودريدل ، كه څه هم په دنياوي احكامو كې پرې دكفر حكمونه جاري كيداى شول .

والله اعلم

پای

زه هم په پای کې د دې مسئلې په رابطه ټولو ورونو او طالب علمانو ته پ دې ټینګار کول غواړم چې دې مسئله کې له زیاتې پاملرنې څخه کار واخلي ، او دا مسئله د اهل السنت و الجماعت د غښتلي علماوو او محقیقینو له لیکنو او ویناګانو څخه د هغوی له سرچینو او مأخذونو په شمول واخلي ، چې خپله هم پټکط سره بیلابیلې نظریې ونه لري ، او د اهل السنت والجماعت د منهج او لارې نه پټکې هیڅ شذوذ او مخالفت نه وي .

الله پاک دي ټولو مسلمانانو ته د دې مسئلې په اړوند د امادګۍ وسع او توان ورکړي ، او الله پاک دي هغوی ته د سمې صحیح سیده لارې د هدایت توفیق ورکړي.

وصلی الله علی محمد و اله وصحبه وسلم تسلیما کثیرا